

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Per quid peccatum commissionis constituatur formaliter in ratione
mali moralis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

cum convenient in una & eadem ratione formali prohibendi, nempe in eodem motivo.

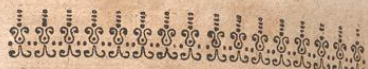
33 Instabis: Huiusmodi leges habent motivas seu fines specie diversos; nam finis legis divinæ est rectificare voluntatem creatam in ordine ad beatitudinem supernaturalem; finis legis naturalis, est ipsa naturalis hominis rectitudo in ordine ad beatitudinem naturalem; finis legis humanæ est rectificare homines politicè, hoc est in ordine ad pacem & quietem reipublicæ, vel communitatis. Ergo sunt diversæ speciei formaliter, & ex parte motivi, & non solum materialiter, & ex parte legislatoris.

34 Respondeo fines illos esse tantum extrinsecos, potiusque dicendos esse fines legislatoris, quam ipsarum legum: ut autem leges seu præcepta distinguantur formaliter, & ex parte rei prohibita, non sufficit diversitas motivi extrinseci & remoti, sed requiritur diversum motivum proximum & intrinsecum, ut supra annotavimus: prohibito verò furti v. g. sive iur. lege divinâ, sive naturali, sive humanâ, semper habet idem motivum intrinsecum, quod est conversatio boni proximi, aut vitatio damni illius.

35 Ad confirmationem negandum est Antecedens: nam quando leges differant solum ex parte principij, non inducunt plures nec diversas obligationes, sed unam tantum & eandem, quam prima lex de novo imponit, & alia confirmant.

36 Obicies quinto: Sola distinctio præceptorum ex parte principij sufficit ad distinguendas species inobedientia: Ergo & ad diversificanda alia peccata. Consequentia videtur legitima ex paritate rationis, Antecedens probatur. Inobedientia contra legem divinam est diversæ speciei ab inobedientia contra legem humanam; sicut alia secundum speciem est obedientia quâ obedimus Deo, & quâ obedientes sumus hominibus: Ergo sola distinctio præceptorum ex parte principij sufficit ad distinguendas species inobedientia.

37 Respondeo dato, & non concessio Antecedente, de quo videri potest Cajetanus 2. 2. quæst. 104. art. 2. negando consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia alia peccata respiciunt violationem præcepti ex parte aversionis, & per modum termini à quo, ut supra dictum est; inobedientia verò respicit præceptum ut violandum, non solum per modum termini à quo, sed magis per modum termini ad quem, & per modum objecti circa quod versatur: sicut enim propria materia, & proprium objectum obedientia est præceptum superioris ut observandum, sic propria materia, & proprium objectum inobedientia est idem præceptum ut violandum; unde cum peccata non specificentur & distinguantur ex termino à quo, sed ex termino ad quem, non mirum quòd etsi alia peccata non distinguantur ex sola diversitate præceptorum, sola tamen illorum distinctio sufficiat ad distinguendas species inobedientia.

DISPUTATIO III.

De peccato commissionis & omissionis.

CVM celebris sit divisio peccati in peccatum commissionis & omissionis, & plures ac graves circa hæc duo peccatorum genera difficultates occurrant, specialem de eis instituumus disputationem: in qua primò de peccato commissionis, deinde de peccato omissionis disseremus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Per quid peccatum commissionis constituitur formaliter in ratione mali moralis?

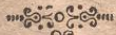
Hæc controversia ita celebris est & antiqua, ut D. Clemens in præcognitionibus Apologeticis referat illam inter D. Petrum & Simonem Magum olim fuisse agitatam: nam in solempni illa disputatione, Romæ inter utrumque habita, Simon Magus interrogavit D. Petrum, *Quid sit peccatum & Estne natura aliqua positiva, an verò solum privatio naturæ?* Quam interrogationem desepit Apostolus dicens: *Non præcepit nobis Dominus requirere naturam peccati, sed docere quemodo fugiendum sit.*

Porro hæc quæstio, despecta ab Apostolo, Theologorum ingenia diu exercuit, & in varias coegit abire sententias: quidam enim in solo positivo, alij in solo privativo, alij in utroque simul rationem formalem peccati commissionis consistere asseverant: & adhuc inter illos est dubium, quid sit illud positivum, vel illa privatio; & an illa relictio, vel solum in obliquo & de connotato ejus naturam & quidditatem ingreditur? Pro resolutione, quædam breviter præmittenda sunt.

§. I.

Præmittuntur quæ sæpe apud omnes sunt certa.

NOTANDVM primò, malum esse duplex: unum quod dicitur malum simpliciter quod opponitur bono transcendentali, omnique bonitatis & perfectionis carentiam importat; aliud quod vocatur malum secundum quid, seu respectivè: & illud triplex est, nempe naturale, artificiale, & morale. Primum dicitur illud, quod privat subiectum aliqua perfectione naturali & connaturaliter debita; v. g. morbus est malum naturale respectu animalis, & calor respectu aquæ, quia ille privat animal sanitatem, iste aquam frigiditatem, quæ connaturaliter eis debita sunt. Secundum est illud quod privat artefactum perfectione aliqua sibi debita juxta regulas artis; ut cum imago sua debita proportionem caret. Tertium verò appellatur illud, quod removet actionem creature rationalis, rectitudine sibi debita, ut quando privat eam, vel sine sibi debito, vel debitis circumstantiis, vel commensuratione ad legem & rectam rationem.

Notandum secundo, seu potius supponendum ut certum, peccatum commissionis in ratione simpliciter per privationem constituitur. Ratio est: quia, ut diximus, malum simpliciter opponitur bono transcendentali: Sed nihil positivum potest constituere peccatum commissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali: Ergo nec in ratione mali simpliciter, & consequenter in ratione talis per privationem constituitur. Minor probatur: Omne positivum est transcendentaliter ens, & consequenter bonum transcendentaliter; cum bonitas transcendentalis entitatem sequatur: Ergo nihil positivum opponitur bono transcendentali, & consequenter nequit constituere peccatum commissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali.

4 Confirmatur: Malum simpliciter, ut tale, nullam explicat vel implicat rationem boni: Sed omne positivum in peccato commissionis repertum implicat aliquam rationem boni, non vero privatio: Ergo non potest constitui in ratione mali simpliciter per positivum, sed duntaxat per privationem. Minor probatur: Ens in quantum ens, seu ut dicens ordinem ad existentiam, est bonum & appetibile, ut docetur in Metaphysica: Sed omne positivum in peccato repertum implicat rationem entis dicentis ordinem ad existentiam, non vero privatio, quae est mera entis carentia: Ergo omne positivum, in peccato commissionis repertum implicat aliquam rationem boni, non vero privatio.

5 Notandum tertio, in peccato commissionis plura reperiri, nempe substantiam actus; seu entitatem realem & physicam ipsius operationis peccati; conversionem ad objectum dissonum legi divinae, & rectae rationi, seu ordinem positivum ad objectum ut moraliter malum, objective; & plures privationes, quae ex tali conversione, seu ordine positivo ad objectum dissonum & moraliter malum, in tali actu dimanant; nimirum privationem gratiae, privationem conversionis ad Deum ut ultimum finem, quae aversio appellatur, & privationem rectitudinis, seu conformitatis cum lege & ratione.

6 Dices: privatio, ut a pura negatione distinguitur, est carentia formae debita: Sed odio Dei v.g. non est debita conformitas cum legibus charitatis: Ergo carentia istius conformitatis non est in illo privatio, sed pura negatio. Minor probatur: Odium Dei ab intrinseco & essentialiter est difforme legi charitatis: Ergo illi essentialiter repugnat cum tali lege conformitas: Sed forma nequit esse debita illi subjecto cui essentialiter repugnat: Ergo non debetur odio Dei conformitas cum legibus charitatis.

7 Suarez, Salas, & quidam alii Recentiores, hoc argumento convicti, fatentur carentiam commensurationis cum lege in actu peccaminoso esse puram negationem, & esse privationem solum respectu potentiae, cui possibilis & debita est talis conformitas.

Sed haec doctrina in primis aperte repugnat D. Thomae supra qu. 18. art. 1. ubi sic ait: *Omnis actio in quantum habet aliquid se esse, in quantum habet de bonitate: in quantum vero deficit ei aliquid de plenitudine essendi quae DEBETUR ACTIONI HUMANAE, in quantum deficit a bonitate, & sic dicitur mala.* Quibus verbis manifeste declarat debitum bonitatis, supra quod privativa carentia fundatur, non solum esse respectu potentiae, sed etiam respectu actionis; sub-

A indeque talem carentiam non solum respectu potentiae, sed etiam respectu actionis peccaminosae, privationem esse. Unde in 2. ad Annibal. dist. 36. art. 1. ad 1. dicit: *Malum culpe attenditur secundum quod ACTVS CREATURAE RATIONABILIS, formaliter aliquo bono privatur.*

Deinde haec responsio evidenti ratione confutari potest. Nam privatio, & forma cujus est privatio, idem respiciunt immediatum subjectum: At forma, cujus dicitur privationem carentia bonitatis in peccato commissionis reperta, non respicit potentiam ut subjectum suum immediatum; sed actum ipsum: Ergo talis carentia, sub conceptu privationis, immediate respicit actum, & non nudam potentiam. Major constat, Minor probatur. Carentia illa non est carentia actus, sed rectitudinis actus; aliam non distingueretur a carentia omissiva, quae totaliter actum excludit, & in actu privatione consistit: At rectitudo actus non respicit potentiam, sed actum, ut subjectum immediatum: Ergo dicta forma, qua privatur *malitia* in peccato commissionis reperta, non in nuda potentia, sed in actu immediate subjectatur.

Hac ergo solutione praetermissa, communiter respondent nostri Thomista, quod sicut juxta Aristotelem & D. Thomam, 5. Metaph. lectione 20. carentia visus in talpa habet rationem privationis; quia licet ratione suae specificae differantiae ei repugnet visus, non tamen ei repugnat, sed potius debetur secundum gradum communem & genericum animalis; vel etiam sicut in actu fidei est privatio evidentiae, non quia sit aptus habere evidentiam, quatenus est talis in specie, sed secundum rationem communem actus intellectualis; ita pariter carentia conformitatis cum lege in actu odii Dei, & in quolibet alio peccato commissionis, habet rationem privationis; quia licet hujusmodi actus non sit capax rectitudinis & conformitatis cum lege, secundum suam specificam differentiam: illa tamen non repugnat, sed potius ei debetur, si consideretur secundum gradum commune actus humani.

Hac solutio, licet subtilis & acuta, difficultate non caret, & falsum supponere videtur. Nam licet odio Dei v.g. secundum rationem communem actus humani non repugnet rectitudo charitatis, ei tamen debita non est: Ergo ex conceptu illo communi nequit carentia rectitudinis charitatis, in odio Dei reperta, rationem privationis habere. Consequentia manifesta est: quia ad fundandam privationem non sufficit capacitas seu non repugnantia in subjecto, sed insuper debitum formae requiritur; unde homo in puris naturalibus conditus, etsi fuisset gratiae capax, & illam caruisset, non tamen fuisset ea privatus, quia gratia in illo statu ei debita non fuisset. Antecedens vero sic ostenditur: In differentiis, in quantum tali, nullum extremum suae indifferentiae debetur determinate: At ratio actus humani in communi est indifferens ut contrahatur per rectitudinem charitatis, vel per malitiam & deformitatem odii Dei: Ergo non magis ei debetur rectitudo & bonitas charitatis, quam malitia & deformitas odii.

pro solutione huius instantiae distinguendum est duplex debitum, unum morale sive legale, & aliud physicum seu naturale. Debitum morale seu legale est quod provenit ex lege; ut v.g. ex lege iustitiae debetur unicuique jus suum, & ex lege temperantiae terretur quilibet temperate

comedere. Debitum physicum seu naturale est quod fundat quælibet natura per sua principia physica respectu illorum quæ ab ipsa emanant; quo genere debiti cuiuslibet essentia debentur naturales passionibus. Unde etiam privatio est duplex; alia moralis, quæ est carentia formæ debitæ ex aliqua lege, ut dum quis non apponit actui quem exercet circumstantias quas lex jubet apponere; & alia physica, quæ est carentia formæ debitæ ex solis principii physici naturæ, sicut effectus in qualibet essentia carentia alicujus proprietatis. Hoc supposito, respondeo quod licet odio Dei secundum rationem communem actus humani non sit debita rectitudo charitatis, debito physico aut naturali, est tamen ei debita debita morali, sive legali, oritur ex lege obligante hominem, ut eo ipso quod erga Deum, ut est objectum charitatis versatur, rationem communem actus humani contrahat per rectitudinem charitatis, non verò per malitiam & deformitatem odii & aversionis a Deo.

12. Instabis tamen: Debitum morale oritur ex lege obligante, sed odium Dei potest elici à potentia in instanti in quo non obligat præceptum charitatis: Ergo in tali casu non erit ei debita, debito morali seu legali, charitatis rectitudo; & consequenter ejus carentia non erit privatio moralis, sed mera negatio. Minor probatur. Præceptum negativum prohibens odium obligat semper & pro semper; præceptum verò affirmativum dilectionis, licet semper obliget, non tamen pro semper, ut patet ex differentia quam inter præcepta affirmativa & negativa Theologi constituunt: Ergo potest elici odium à potentia in instanti in quo non obliget præceptum charitatis.

13. Respondeo, præceptum ex quo debetur actui odii Dei charitatis rectitudo, non esse præceptum absolutum diligendi, cui opponitur omisio peccaminosa dilectionis; hoc enim, ut argumentum convincit, non obligat pro semper, sed esse præceptum conditionatum operandi conformiter ad regulas charitatis, si homo erga Deum ut est objectum charitatis, operari velit; vel, ut alii dicunt, esse præceptum disjunctivum, obligans vel ad non operandum erga Deum, vel ad operandum conformiter ad regulas charitatis.

14. His præmissis: Querimus an peccatum commissionis per privationem rectitudinis seu conformitatis cum ratione & lege, vel per ordinem positivum ad objectum ut moraliter malum, seu regulis morum difforme, an per utrumque simul in ratione mali moralis formaliter constituatur? Supponimus enim ex dictis contra Vazquem in tractatu de moralitate actuum humanorum, illud in relatione rationis, aut extrinseca denominatione non posse consistere; cum moralitas ut sic, ad quam peccatum se habet ut ratio specifica ad genericam, non sit pura denominatio extrinseca, aut respectus rationis, ut ibidem fuisse ostensum est.

§. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

DIc o primò: Peccatum commissionis per solam privationem in ratione mali moralis formaliter non constituitur.

15. Probatur primò ex D. Thoma, qui 1. p. qu.

A 48. art. 1. ad 2. tertio contra gentes cap. 9. & de malo qu. 1. art. 1. ad 4. hoc statuit discrimen inter malum simpliciter, & malum morale, quòd primum per privationem, secundum per positivum constituitur. Unde hic qu. 72. art. 9. ad 1. sic ait: *Malum in quantum hujusmodi privatio est: & ideo diversificatur specie secundum ea que privationis sicut & cetera privationes, sed peccatum non sortitur speciem ex parte privationis vel aversionis, ut supra dictum est, sed ex conversione ad objectum.* Et qu. 1. de malo art. 1. ad 12. *Bonum & malum non sunt differentia nisi in moralibus, in quibus malum positivè aliquid dicitur, secundum quod actus voluntatis designatur malus à volitione.* Et qu. 2. art. 11. ad 13. *Peccatum (inquit) non est privatio pura, sicut tenebra, sed est aliquid positivè.* Quo nihil clarius & expressius in favorem nostræ conclusionis dici potest.

Confirmatur. Idem est constitutum & distinctivum: Sed juxta D. Thomam hic qu. 72. art. 1. peccata distinguuntur specificè per ordinem ad objecta specie diversa, non verò ex privatione: Ergo differentia constitutiva peccati non est privatio, sed positivum ordo ad objectum.

Nec valet communis evasio Adversariorum, dicentium D. Thomam non loqui de malo morali, & de distinctione specifica peccatorum pro formali, sed duntaxat pro materiali malitia. Nam D. Thomas inter malum simpliciter & malum morale statuit hoc discrimen, quòd primum per privationem, secundum per positivum constituitur: Sed si loqueretur de malo pro materiali in quo fundatur, discrimen illud non subsisteret; quia cum malum simpliciter in bono fundetur, & necessarîo supponat entitatem aliquam à qua sustentetur, ut D. Thomas citatis locis docet, aliquid positivum pro materiali importat: Ergo &c.

Adde quod D. Thomas hic qu. 72. potissimum tractat de specificatione & distinctione peccatorum, ut sunt formaliter peccata & in genere moris; nam de actibus humanis in esse physico consideratis egit supra à qu. 8. usque ad 18. quæ est de bonitate & malitia morali actuum humanorum: Ergo non rectè exponitur de specificatione solè physica & materiali. Unde hic art. 6. sic loquitur: *Dicendum quod in peccatis invenitur duplex differentia, una materialis, & alia formalis. Materialis quidem attenditur secundum naturalem speciem actuum peccati; formalis autem secundum ordinem ad unum finem proprium, quod est objectum proprium.* Quid clarius, ut constat S. Doctorem loqui omnino formaliter de peccato, & de ejus specificatione & distinctione, cum assentit eam desumi ex ordine ad objectum? Et certè valde diminutus fuisset, si explicando principia, ex quibus sumitur distinctio specifica peccatorum, ageret solum de distinctione illorum pro materiali, & non pro formali.

Secundò suadetur conclusio: Si peccatum, & malitia moralis formaliter esset pura privatio, bonum & malum morale privativè & non contrariò opponerentur: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Major patet: nam forma & privatio non contrariè, sed privativè opponuntur. Minor vero probatur ex D. Thoma 1. p. quæst. 48. art. 1. ad 3. tertio contra gent. cap. 9. ad 2. & qu. 1. de malo art. 1. ad 4. ubi docet malum in moralibus opponi contrariè bono. Verba D.

Thomas in ultimo testimonio sunt hæc: *Dicendum quod idem in moralibus magis quam in naturalibus malum contrarium bono dicitur, quia moralia ex voluntate dependent; voluntatis autem obiectum est bonum & malum, omnis autem actus denominatur & recipit speciem ex obiecto. Sic ergo actus voluntatis, in quantum fertur in malum, recipit rationem & nomen mali, & hoc malum CONTRARIATUR PROPRIE BONO. Et hæc contrarietas ex actionibus in habitum transit, in quantum actus & habitus simulantur. Quo loco manifestè loquitur D. Thomas non solum de habitibus, ut aliqui interpretantur, sed etiam de actibus bonis & malis; cum asserat hanc contrarietatem ex actibus transire ad habitus. Loquitur etiam de propria contrarietate (ut per hoc aliorum præcludatur effugium) ut constat ex illis verbis: *Et hoc malum contrariatur propriè bono.* Ergo juxta D. Thomam malum morale, non privative, sed contrariè bono opponitur; subindeque non in pura privatione, sed in aliquo positivo consistit. Unde 2. 2. qu. 6. art. 2. loquens de malitia seu deformitate actus peccaminosi, in secunda solutione ad 2. sic ait: *Dicendum quod deformitas non solum importat privationem debite forme, sed etiam contrariam dispositionem; unde deformitas se habet ad actum, sicut falsitas ad fidem.**

Huic argumento respondent Adversarii sicut ad præcedens, nempe D. Thomam loqui de malo morali, non pro formali, sed pro materiali malitia, quæ ratione aliquid positivum est, & contrariè bono morali oppositum.

Sed contra primò: D. Thomas ait quod *actus voluntatis, in quantum fertur in malum, recipit rationem & nomen mali, & hoc malum propriè contrariatur bono.* At voluntatis actus, in quantum fertur in malum, non dicitur materiale, sed formale malitiae: Ergo loquitur D. Thomas de peccato prout est formaliter malum morale.

Contra secundò: Idem S. Doctor locis citatis discrimen statuere intendit inter malum physicum & morale, quoad hoc quod est opponi contrariè bono: Sed sumendo malum morale pro materiali malitia, nullum quantum ad hoc inter utrumque intercedit discrimen, ut patet ex dictis impugnando solutionem præcedentis argumenti: Ergo tradita interpretatio menti D. Thomæ repugnat.

Tertiò: Juxta D. Thomam inter actum bonum & malum eadem oppositio invenitur, ac inter habitum malum & bonum: Sed habitus vitiosus, in quantum talis formaliter, contrariè opponitur virtuti, ut docet S. Doctor hic qu. 71. art. 1. & fatentur plures ex Adversariis: Ergo admittere tenentur contrariam oppositionem inter actum bonum & malum, ut sunt tales formaliter.

Quartò: Utrumque contrarietatis extremum est sub eodem genere; contraria enim sunt quæ sub eodem genere maximè distant: Sed bonum est formaliter sub genere motus, fundamentum verò malitiae sub genere physico: Ergo contrarietas mali morali ad bonum, non attenditur secundum fundamentum malitiae, sed secundum ipsammet malitiam formaliter.

Tertiò principaliter suadetur conclusio: Ante privationem rectitudinis intelligitur in peccato commissionis tendentia positiva ad obiectum dissonum legi & rationi: At tendentia ista pro priori ad privationem est mala moraliter: Ergo

A pro priori ad privationem peccatum commissionis intelligitur ut constitutum in ratione mali morali, subindeque non per privationem, sed per aliquid positivum in ratione talis constituitur. Major est certa: Idem enim in actu peccaminoso intelligitur privatio rectitudinis, quia talis actus tendit in obiectum malum & disforme regulis morum: Ergo prius in eo concipitur tendentia positiva ad obiectum dissonum legi & rationi, quam privatio rectitudinis. Minor verò probatur primò: quia omnis tendentia specificatur à suo termino, sumitque suam rationem ab eo in quod tendit, atque adeò tendentia ad obiectum dissonum legi & rationi, non potest non accipere ab illo speciem disconvenientiæ & dissonantiæ eidem rationi & legi: Sed hæc est moralis malitia: Ergo tendentia positiva ad obiectum dissonum legi & rationi, pro priori ad privationem rectitudinis ex ea dimanantem, intelligitur mala moraliter.

Secundò probatur eadem minor: Tendentia illa prout antecedit privationem quam causat, est formaliter in genere moris; cum oriatur à voluntate, liberè & cum subiectione ad regulas morum operante, ac subinde ut ab agente morali, respiciatque obiectum ut à lege prohibitum, atque adeò ut stans sub regulis morum: Ergo sub aliqua moralitatis specie continetur: Sed non est in specie boni morali, ut per se notum est: Ergo est mala moraliter.

Dices, tendentiam istam, prout antecedit privationem rectitudinis, non esse malam formaliter, sed tantum materialiter, seu fundamentaliter; quia non terminatur ad obiectum reduplicativè ut malum, & regulis morum disforme, sed solum ut malum materialiter & specificativè: illud enim respicit ut bonum quoddam utile aut delectabile, alias prohibitum, non autem formaliter ut dissonum legi & rationi; cum nemo (teste Dionysio de divin. nomin. cap. 4.) respiciens ad malum operetur.

Sed contra: Actus voluntatis terminatus ad fundamentum privationis, quæ juxta Adversarios malitiam moralem formaliter constituit, non terminatur ad illud reduplicativè ut fundamentum est obiectivè malum; sicut enim nemo intendens ad malum sub ratione mali operatur, ita nemo operatur intendens fundamentum malitiae, prout est fundamentum illius; & tamen tendentia voluntatis ad fundamentum, accipit ab illo esse fundamentum malitiae formalis, pro priori ad privationem in ipso fundatam: Ergo pari ratione, quamvis non terminetur ad obiectum reduplicativè ut malum obiectivè, seu ut dissonum legi & rationi habeat tamè ab illo esse mala moraliter malitiam formalem, pro priori ad privationem ad prædictam tendentiam secundam: quia scilicet, quamvis voluntas directè & formaliter dissonantiam seu malitiam obiectivam quæ reperitur in obiecto attingat, eam tamen indirectè & interpretativè attingere & velle censetur, eo ipso quod attingit & vult illius causam, & fundamentum, à quo inseparabilis est.

Confirmatur: Tendentia habitus vitiosi ad obiectum legi dissonum est mala moraliter, & tamen non terminatur ad obiectum reduplicativè ut malum, & regulis morum disforme: Ergo pariter tendentia actus vitiosi & mali ad obiectum dissonum legi & rationi, erit mala moraliter; etsi non attingat formaliter & directè dis-

sonantiam seu malitiam objectivam, nec ab illa moveatur, sed à ratione boni utilis aut delectabilis, quæ reperitur in objecto regulis morum difformi.

24 Quartò probatur conclusio, destruendo præcipuum fundamentum adversæ sententiæ. Si ob rationem aliquam in peccato commissionis non deberet admitti positiva malitia, sed tantum privativa, maxime quia si daretur, causaretur à Deo, quippe à quo omne ens positivum causari debet: At hæc ratio æquè malitat contra sententiam illorum qui solam malitiam privativam in peccato commissionis adnoscunt: Ergo vel non est efficax, vel idem inconveniens adversarij translutire tenentur. Minor probatur: Fundamentum privationis rectitudinis, reduplicativè ut tale, aliquid positivum est: Ergo si necesse sit quod Deus causet omne positivum in peccato commissionis repertum, oportebit quod causet fundamentum privationis rectitudinis, reduplicativè ut tale, subindeque ipsam privationem rectitudinis? cum illa per se primò & directè causari non possit, sed per accidens & secundariò resultet ad positionem fundamenti. Consequentia manifesta est, Antecedens verò sic ostenditur. Fundamentum privationis non consistit in mera negatione, quia privatio supra meram negationem fundari non potest; nec in alia privatione, aliàs istius privationis alia privatio pro fundamento assignari deberet, & sic daretur processus in infinitum: Ergo fundamentum privationis rectitudinis, reduplicativè ut tale, aliquid positivum est.

25 Confirmatur: Habitus vitij constituitur formaliter in ratione vitij, per aliquid positivum scilicet per habitudinem ad actum & objectum vitiosum, ut docet D. Thomas supra qu. 54. art. 2. & 3. & tamen vitium ut tale non causatur à Deo: Ergo pariter etsi actus malus & vitiosus in ratione peccati seu mali moralis per aliquid positivum, nempe per tendentiam seu habitudinem actus ad objectum dissonum legi & rationi, constituitur, non sequitur quod peccatum, quatenus tale, & pro ut habet rationem mali moralis causetur à Deo.

26 Ab hoc argumento duplici solutione conatur se expedire noster Aravius hic dubio 1. In primis ait rationem fundamenti privationis in peccato commissionis non esse aliquid positivum, quod divinà vel creatà causalitate indigeat, sed duntaxat denominationem extrinsecam, sumptam à voluntate deficiente; sicut aliqui docent libertatem consistere in extrinseca denominatione à principio indifferente petita. Secundò respondet quod etsi admittatur fundamentum malitiæ privativæ esse aliquid positivum, subindeque à Deo causari, non sequitur tamen ipsam malitiam privativam esse à Deo, quia tunc solum qui causat fundamentum, causat formam quæ ex eo resultat, quando forma est capax ejusdem causalitatis, quæ terminatur ad fundamentum: unde quia privatio rectitudinis non est capax terminandi positivam Dei causalitatem, sed tantum defectivam creaturæ, consequens fit, quod licet Deus causet fundamentum ejus, ipsam tamen privationem positivè non causet.

27 Sed neutra solutio satisfacit. Et prima quidem falsum supponit, & vim argumenti facti non minuit. Nam in primis falsum est, rationem fundamenti malitiæ in peccato commissionis esse solum denominationem extrinsecam: fundat

A enim illam quatenus liberè à voluntate per legem regulata procedit; libertatem autem esse intrinsecam denominationem & perfectionem in actu voluntatis, modum scilicet quandam vitalitatis, est communis sententia Thomistarum, de qua videri possunt Salmanticenses tract. devoluntario disp. 2. dubio 3. atque adeò esse fundamentum malitiæ non est in actu voluntatis denominatio purè extrinseca.

Deinde, dato, & non concesso, quod ratio fundamenti malitiæ in peccato commissionis sit denominationem extrinseca, non vitatur inconveniens, quod effugere volunt adversarij, cam scilicet causari à Deo: quia non solum entitatis, & modi illarum intrinseci, causantur à Deo, sed etiam denominationes extrinsecæ; ut constat de libertate actuali, in sententia eorum qui illam ponunt in denominatione extrinseca, & in ratione meriti in actibus meritoris, quæ in probabili sententia est denominationem extrinseca, & tamen à Deo causatur. Ratio etiam id suadet: nam omnis extrinseca denominatio reducitur ad aliquam intrinsecam, & eam supponit; sicut denominationem extrinsecam visum in parete, supponit denominationem intrinsecam videntis in animali: unde qui causat intrinsecam denominationem, & formam à qua illa provenit, extrinsecam denominationem causare censetur, ut patet in exemplo adducto: oculus enim qui efficit visionem, à qua animal intrinsecè denominatur videns, est causa denominationis extrinsecæ, quæ paries denominatur visus: Ergo cum nulla forma realis, & intrinseca denominatio, divinam causalitatem subterfugere possit, etiam nulla extrinseca & realis denominatio poterit illam effugere.

Confirmatur: Extrinsecæ denominationes verè & realiter, ac impedenter ab omni intellectu fictione existunt; non enim sunt entia rationis, ut docent nostræ Thomistæ in Logica: Ergo existunt per aliquam efficientiam causæ primæ, vel secundæ. Si primum, à solo Deo causantur, qui solus est causa prima: si secundum, causantur à causa creata, ut subordinata Deo, & consequenter à Deo ut à prima causa procedunt.

Secunda etiam solutio frivola est: Tum quia cum privatio non terminet per se actionem, sed per resultantiam fiat, posito ejus fundamento, non stat fundamentum malitiæ privativæ, formaliter in ratione fundamenti, terminare divinum influxum & causalitatem, & ipsam privationem, seu malitiam privativam, talis influxus capax non esse. Tum etiam, quia si Deus potest causare fundamentum ut tale, non causat à privatione, quia est extra spheram causalitatis divinæ, poterit etiam causare omnem physicam formalitatem repertam in actu peccaminoso, non causata deformitate morali, etiam si positiva, & necessaria cum physica entitate connexa; quia pariter intra spheram divinæ causalitatis non est.

Quinto suaderi potest conclusio ex fundamentis in tractatu de moralitate actuum humanorum statutis: ibi enim ostendimus, moralitatem formalem, quæ est prædicatum superius ad bonitatem & malitiam formalem, & in eas ut genus in suas species dividitur, in aliquo positivo (nempe in habitudine seu respectu transcendentali, quæ actus liber dicit objectum ut morale, seu ut subjectum regulis morum) formaliter consistere: Ergo cum ratio generica positiva, per puram privationem contrahi, & ad certam speciem

ciem determinari non possit, manifestum est differentias bonitatis & malitiae, per quas ratio generalis moralitatis ut sic contrahitur, aliquid positivum esse.

Denique hanc conclusionem probat Cajetanus hic quaest. 72. art. 1. ex eo quod si peccatum commissionis formaliter esset privatio rectitudinis virtutis opposita, non possent vitia & peccata opposita eidem virtuti, distingui specie: Sed hoc esse falsum patet in peccatis avaritia & prodigalitati, quae specie distinguntur, quamvis eidem virtuti liberalitatis opponantur: Ergo &c. Sequela probatur: privationes non possunt formaliter multiplicari, nisi ratione formarum quibus privant: Ergo cum rectitudo virtutis opposita, v.g. libertatis, sit una specie atomae, peccata, si huius rectitudinis privationes sint, non poterunt specie distingui.

Sed hanc rationem non prosequimur: tum quia praecedentes sufficient: tum etiam quia satis probabiliter ei posset occurrere, dicendo rectitudinem eiusdem virtutis, licet materialiter una sit, formaliter tamen esse multiplicem, ex eo quod diversis modis, & per diversa rationis dictamina attingatur: sicut idem terminus ad quem diversificatur formaliter, & constituit motus specie diversos, quando diversis viis attingitur; & eadem numero conclusio, v. g. ista, *Terra est rotunda*, est diversa formaliter, & in esse scibilis, atque ad diversas scientias pertinet, quando per diversa media demonstratur, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 1. art. 1. ad 2.

Ad do quod cum unitate formae stat specifica moralis privationum diversitas, ut constat in peccato habituali commissionis, quod specie differt a peccato habituali omissionis; quamvis in probabili multorum sententia utrumque in privatione gratiae habitualis consistat, & haec sic eiusdem speciei atomae. Unde ratio illa Cajetani non multum roboris habere videtur.

Dico secundo, rationem formalem constitutivam peccati commissionis, simul ex positivo & privatione non constare, sed eam adequate in positivo consistere, nimirum in tendentia actus humani ad objectum, ut regulis morum difforme.

Prima pars probatur: Positivum & privativum non possunt ingredi rationem formalem constitutivam peccati, per modum generis & differentiae; cum genus & differentia sola ratione differant, privatio vero & positivum realiter distinguantur: nec etiam tanquam res & modus essentiae: cum pro priori naturae ad privationem, malitia moralis peccati commissionis constituta intelligatur, ut conclusione praecedenti probatione ostensum est: Ergo ratio formalis constitutiva peccati commissionis, ex positivo, & privatione non constat: unde cum non sit pura privatio, ut conclusione praecedenti ostendimus, sequitur eam in solo positivo, nimirum in tendentia actus humani ad objectum ut dissonum regulis morum, debere consistere.

Confirmatur: Tunc intelligimus peccatum commissionis adequate constitutum in sua specie, aut saltem formam illam, per quam constituitur, quando intelligimus illud sufficienter distinctum ab aliis, quae non sunt eiusdem speciei, scilicet ab actu bono, & a peccato omissionis; nam constitutivum & distinctivum secundum rem idem sunt: Sed per solam tendentiam positivam actus ad objectum, ut regulis morum difforme, intelligimus praedictum peccatum suffi-

A cienter ab aliis distinctum: Ergo per talem tendentiam, adequate constituitur. Major est evidens. Minor etiam ex eo patet, quod nec actus bonus, nec peccatum omissionis, important praedictam tendentiam; imo actus bonus dicit tendentiam omnino oppositam, peccatum vero omissionis carentiam totius actus & tendentiae: Ergo &c.

§. III.

Exponuntur testimonia D. Thomae, quae videntur adversari nostrae sententiae.

B **C**ontra nostram sententiam primo objici solent plura testimonia, in quibus S. Doctor asserit malum nullam habere essentiam seu naturam, sed in sola privatione consistere. Ita docet 3. contragent. cap. 7. ubi ait, *Malum nihil est aliud quam privatio ejus quod quis natus est & debet habere*. Et qu. 1. de malo art. 1. *Malum* (inquit) *non est aliquid, sed est ipsa privatio alicujus particularis boni*. Item 1. p. quaest. 48. art. 1. dicit quod nomine mali significatur quaedam absentia boni.

C Idem passim docent SS. Patres: Dionysius enim cap. 4. de divin. nomin. sic loquitur: *Malum, quemadmodum saepe diximus, infirmitas, imbecillitas, ac privatio est*. Damascenus lib. 2. de fide cap. 4. *Neque aliud (inquit) est malum, quam boni privatio*. Eadem verba habent Fulgentius de fide ad Petrum cap. 21. & Basil hom. 9. Item Augustinus tract. 1. in Joan. explicans illud Joh. 1. *sine ipso factum est nihil*, hoc intelligit de peccato & subdit: *Peccatum nihil est, & nihil sunt homines cum peccant*. Cui concordat D. Ambrosius appellans peccatum, *Nihil rebelle & armatum in Deum*. Denique omnes antiqui Patres, oppressi hac difficultate, quomodo Deus, cum sit universalis causa omnium, non sit autor, & causa peccati & non aliter ab illa se expediebant, quam dicendo peccatum nihil esse, & privationem, subindeque a Deo non debere produci, licet sit causa universalis totius entis.

D Secundo opponi solent alia loca, quibus S. Thom. expressè videtur docere peccati essentiam seu malitiam in sola privatione consistere: nam qu. 18. art. 1. asserit actum esse malum, *inquantum aliquid ei deficit de plenitudine essendi*. Et hic qu. 71. art. 6. dicit quod *actus humanus habet quod sit malus, ex eo quod caret debita commensuratione*: & essentiam peccati per malitiam illam privativam declarat, exponens definitionem illam Augustini, *Peccatum est dictum, factum, vel concupitum, contra legem aeternam*: ait enim, per ly *dictum, factum vel concupitum*, significari actum humanum, qui in peccatis commissionis se habet sicut materiale; per ly vero *contra legem*, significari carentiam debite commensurationis, quae se habet ut formale; nullamque facit mentionem malitiae positivae. Item qu. 85. art. 4. ait quod ordinatio actus est quoddam bonum, & subdit: *Et hujus privatio est essentialiter ipsum peccatum*. Quo nihil clarius & expressius dici posse videtur contra nostram sententiam.

E Tertiò: Aversio dicit privationem: Sed ex D. Thoma malitia peccati in aversione consistit; Ergo &c Major patet, Minor probatur ex eodem D. Thoma 2. 2. qu. 10. art. 3. ubi sic ait: *Omne peccatum formaliter consistit in aversione à Deo*.

Et qu. 20. art. 1. ad 1. docet peccata quæ opponuntur virtutibus Theologicis, principaliter consistere in aversione, ex consequenti vero importare conversionem ad bonum commutabile.

39 Denique: Id quod formaliter se habet in peccato, est ejus constitutivum: Sed juxta D. Thomam privatio formaliter se habet in peccato: Ergo per illam in ratione mali moralis constituitur. Major est evidens, Minor verò ex variis D. Thomæ testimoniis suadetur. Nam S. Doctor 2. 2. qu. 118. art. 5. sic ait: *Corruptio vel privatio boni formaliter se habet in peccato; conversio autem ad bonum commutabile, materialiter.* Et qu. 162. art. 6. In peccato (inquit) duo attenduntur, scilicet conversio ad commutabile bonum, & materialiter se habet in peccato; & aversio à bono incommutabili, quæ est formalis & completiva ratio peccati. Idem docet 3. p. qu. 86. art. 4. ad 1. his verbis: *Culpa mortalis utrumque habet, & aversionem à Deo, & conversionem ad bonum creaturæ: sed aversio à Deo est ibi sicut formale, conversio autem sicut materiale.*

40 Ut hæc testimonia, quæ primo aspectu apparent difficilia, facilius & clarius percipiuntur & exponantur, quædam breviter hic prænotanda sunt, quæ Salmanticensis disp. 6. dub. 3. §. 4. & 5. fuse exponunt.

In primis notandum est ex D. Thoma qu. 1. de malo art. 1. ad 1. & 18. tertio contra Gentes cap. 9. & 1. p. qu. 48. art. 1. ad 2. & 3. duplex distingui malum, absolutum scilicet, & respectivum. Primum dicitur illud quod ita est malum, ut nihil entitatis & bonitatis in se includat, subindeque nulli omnino possit esse bonum. Secundum verò illud est, quod aliquid entitatis & bonitatis in se includit, & ita est malum respectu alicujus naturæ, ut possit esse bonum, respectu alterius: v. g. in aqua calida privatio frigiditatis habet rationem mali absolute, quia nihil est, & nulli bona; calor autem non est malus absolute, quia in se est ens & bonus, sed est malum alicujus, quia est malus & disconveniens ipsi aquæ. Similiter in actu humano carentia rectitudinis debita est malum absolute, utpote quæ neque est in se ens, nec bona alicui: tendentia verò ad objectum ut dissonum regulis morum, est malum alicujus, scilicet hominis, quia naturæ rationali & rectæ rationi repugnat; non tamen est malum absolute, quia entitatem & bonitatem transcendentalem includit. Unde peccatum, ratione hujus duplicis malitiæ quam includit, malum absolute, & malum respectivum, seu malum simpliciter, & malum morale dicitur; vel ut ait Cajetanus hic quæstione 71. articulo sexto, malum privative, & malum contrarie. *Cave* (inquit) *in tractatu de vitio & peccato ne erres in principio, putans vitium & peccatum habere tantum rationem mali ratione privationis: oportet namque dicere, quod peccatum est actus mali dupliciter, scilicet contrarie & privative. In temperantia enim est actus malus contrarie, pro quantum est actus habens contrarium objectum formale obiecto temperantia; est verò actus malus privative, pro quantum est actus privatus rectitudine quam debet habere. Est autem inter has duas mali rationes tanta differentia, quod prima, ut dictum fuit, est res quedam positiva. & à Deo, & quod secunda est privatio, & nihil, & non à Deo. Prima quoque est prior naturaliter secundæ, & fundamentum eius: eo quod omnis peccatum est actus contrarius alicui virtuti, & ad huiusmodi contrarietatem sequitur privatio debite rectitudinis*

A Prima rursus spectat ad conversionem; secunda autem ad aversionem inventam in peccato; & utraque vocatur inordinatio, sed prima contrarie, secunda privative &c.

Notandum secundò, quod sicut mors potest considerari dupliciter; primò prout est in fieri, quâ ratione est aliquid positivum, est enim ipsa causa ad quam connaturaliter sequitur separatio animæ à corpore, v. g. morbus, aut vulnus lethale; secundò ut est in facto esse, & sub hac ratione est pura privatio, & carentia vitæ: ita similiter privatio gratiæ aut rectitudinis rationis, quæ in peccato commissionis reperitur, potest considerari vel prout est in fieri, & hoc modo est aliquid reale & positivum, ipsa nempe tendentia actualis ad objectum ut dissonum regulis morum, vel quatenus est in facto esse, quâ ratione est pura privatio ex tali tendentia resultans.

Notandum tertio ex Cajetano 2. 2. q. 20. art. 1. duplicem in peccato commissionis distingui posse aversionem à Deo; unam purè privativam, quæ consistit in recessu & separatione, seu in carentia conjunctionis cum illo; aliam positivam, & contrariam, quæ est positiva tendentia contra ipsum, qualis est in odio, quo quis expressè & formaliter tendit contra Deum, aversando illum, & volendo ipsum non esse: & hæc aversio formaliter & expressè reperitur in peccato quæ opponuntur virtutibus Theologicis, in aliis verò solum virtualiter & interpretativè, ut infra agendo de peccato mortali exponemus. Rursus aversio privativa alia est habitualis, consistens in carentia illius formæ, per quam homo habitualiter Deo conjungitur, gratiæ scilicet, & charitatis; alia actualis, quæ est carentia illius rectitudinis actualis, quæ ipsi actui peccaminoso debetur; nam sicut omnis actus humanus rectus tendit positivè per suam rectitudinem mediâtè vel immediâtè in Deum; ita per carentiam prædictæ rectitudinis, recedit & fugit ab eo, & ab ejus lege privative. Ex quo fit in unoquoque peccato commissionis mortali, quatuor hæc reperiri, videlicet conversionem ad bonum commutabile, regulis morum difforme, aversionem à Deo positivam seu contrariam, & aversionem privativam actualem, seu in fieri, & habitalem, sive in facto esse.

Notandum quartò, in actibus humanis non semper dici formale illud quod est essentialè, nec semper id quod materiale dicitur, esse extra essentialiam: imò ipsa forma essentialis & constitutiva dicitur aliquando materialis, respectu alterius formæ accidentalis supervenientis, & hæc respectu illius dicitur formalis. Hac ratione D. Thomas supra qu. 18. art. 6. speciem bonitatis vel malitiæ quam actus habet ex objecto, quæ est ei essentialis, appellat *materiale*; eam verò quam habet ex fine operantis, quæ absolute accidentalitè est, dicit esse *formalem*. Et supra qu. 13. art. 1. ait quod si aliquis actus fortitudinis exerceat propter Dei amorem, actus ille materialiter est fortitudinis, formaliter verò caritatis; & tamen in isto actu bonitas specifica & essentialis est bonitas fortitudinis: bonitas verò caritatis absolute est accidentalitè. Unde quamvis sola malitia positiva, quæ in peccato commissionis reperitur, sit essentialis & constitutiva peccati; privativa verò absolute sit extra essentialiam, poterit tamen hæc dici formalis respectu illius.

Ex his facile intelligi & explicari poterunt testif.

testimonia D. Thomæ supra adducta. Ad primum enim respondetur, quod quando S. Doctor locis citatis docet malum non esse aliquam naturam, sed solam privationem eius quod quis natus est & debet habere, loquitur de malo simpliciter & absolute, quod in sola privatione consistit, non verò de malo respectivè, sive physico, sive morali: istud enim non est mera privatio, sed aliquid privationem causans & fundans; ut patet in calore, qui est malus & disconveniens aquæ, non quòd sit mera privatio, sed quia est aliqua qualitas positiva, causans in ea privationem seu carentiam frigiditatis ei connaturaliter debitæ. Similiter malum respectivum morale in aliquo positivo, nimirum in tendentia actus humani ad objectum dissonum regulis morum, ut fundante privationem rectitudinis, formaliter consistit. Ex quo

45 Intelliges primò, malum absolute, & malum respectivè, non comparari inter se ut prædicatum superius & inferius, neque unum de alio prædicari, sed potius quasi disparatè se habere, & æquivocè utrique nomen mali applicari, ut observat Cajetanus supra quæst. 18. neque etiam malum absolute converti cum malo physico, & malum respectivè cum malo morali, sed tam in physicis quàm moralibus utrumque malum reperiri: Calor enim v.g. est malum respectivum & secundum quid respectu aquæ, & privatio frigiditatis, malum absolute & simpliciter. Similiter in peccato commissionis tendentia positiva ad objectum, ut dissonum regulis morum, est malum respectivum & secundum quid, in ordine scilicet ad creaturam rationalem, cui disconveniens & nociva est: privatio verò rectitudinis, quæ ex ea resultat, est malum absolute & simpliciter; cum nullam entitatem & bonitatem transcendentem includat. Et licet utraque hæc malitia ad ordinem morale spectet, idèquæ malitia moralis dici possit; quia tamen positiva est prima & essentialis in actu humano, constituitque illud primario in ordine morali, privativa verò ad eam consequitur; idcirco inter Thomistas nomen malitiæ moralis frequentius sumitur pro malitia positiva; privativa verò, etiam dum in moralibus reperitur, retinet nomen mali absolute & simpliciter.

46 Intelliges secundò differentiam quæ inter peccatum actuale commissionis & omissionis reperitur: nam peccatum actuale commissionis est essentialiter malum morale contrarie, consequenter verò & connotative, est malum privative; at verò peccatum omissionis est essentialiter malum morale privative, & malum morale contrarie connotative, saltem quando omisso actus debiti causatur ab actu malo, putà omisso auditionis missæ à fornicatione. Ratiò est, quia sicut in peccato commissionis, per positivam conversionem ad objectum malum, & regulis morum difforme, voluntas transgreditur legem negativam sive prohibentem; ita in peccato omissionis, per carentiam conversionis ad objectum bonum & debitum, transgreditur legem positivam, seu præceptivam: quare si in peccato omissionis reperitur actus voluntatis, ille non est per se loquendo de ratione ipsius, sed vel ejus causa, vel occasio, ut infra patebit. Unde peccatum, ut superius ad peccatum commissionis & omissionis, non est univocum, sed analogum, analogià proportionalitatis: quia dicit rationem secundum quid & proportionaliter unam, duas verò sunt

Tom. III.

A pliciter, nempe privativum & positivum, quatenus habent inter se hanc similitudinem, quòd sicut unum se habet ad legem Dei violando ipsam, ita & aliud.

47 Ex his etiam facile intelliges & expones testimonia SS. Patrum supra adducta, quibus asserunt malum nihil aliud esse quàm boni privationem: nam vel loquuntur de malo absolute & simpliciter, & volunt peccatum in ratione mali simpliciter, per privationem constitui: vel loquuntur de privatione ut est in fieri, non verò ut est in facto esse; aut de peccato habituali, quod, ut infra ostendimus, in privatione gratiæ sanctificantis consistit; non verò de actuali, quod est actus malus & regulis morum difformis, causans in anima privationem gratiæ sanctificantis: unde cum hæc se habeat in ordine supernaturali, sicut substantia in ordine naturali, peccatum mortale eam expellens, destruit esse veluti substantiale ordinis supernaturalis, subinde; respectu hujus ordinis, redigit quodammodo hominem ad nihilum; & idcirco Augustinus ait: *Peccatum nihil est, & nihil sunt homines cum peccant*. Cui consonat illud Prophetæ; *Eccce ad nihilum redactus sum, & nescivi*: & istud Apostoli, *Si charitatem non habuerit, nihil sum*.

48 Denique observandum est cum Salmanticensibus, quòd dum SS. Patres & Doctores Ecclesiæ, qui post exortam Manichæi hæresim scripserunt, ut Athanasius, Basilus, Nazianzenus, Hieronymus, Augustinus, & alii, negant malum esse rem aliquam, potissimum intendunt refutare errorem illius Hæresiarchæ, qui ponebat duo principia, alterum bonorum, alterum malorum, contendebatque res aliquas secundum substantiam & naturam suam esse malas, & quasdam bonas: unde dum aiunt malum nihil esse, sive nullam habere naturam, solum volunt nullam substantiam sive essentiam ex natura sua esse malam; non verò negant operationes à libero arbitrio procedentes posse esse malas moraliter, earumque deformitatem & malitiam esse aliquid positivum.

49 Ad testimonia secundæ classis respondeo, quòd quando S. Thomas asserit actum esse malum, in quantum ei deficit aliquid de plenitudine essendi, vel ex hoc quòd caret debita commensuratione, non loquitur in sensu formali, sed illativo solum; ita ut velit, infallibiliter verificari actum esse malum, si habeat carentiam alicujus debiti, aut debitæ commensurationis; quòd est verissimum, et si carentia illa non sit ratio formalis constitutiva peccati, ut patet ex dictis. Unde definitio peccati à S. August. tradita, & à D. Thomæ explicata, non est essentialis, sed descriptiva: quia sumitur ex privatione rectitudinis seu conformitatis cum lege divina, quæ in peccato commissionis habet se ex consequenti, & quasi proprietas. Potest etiam dici cum Joanne à S. Thomæ, quòd quando Doctor S. ait actum esse malum, in quantum caret debita commensuratione, non sumit carentiam formaliter, sed causaliter, nempe pro tendentia positiva actus ad objectum dissonum regulis morum, in qua fundatur privatio rectitudinis, & ex qua in actu humano resultat; seu, quòd idem sonat, loquitur de privatione in fieri, non in facto esse. Eodem modo intelligi & explicari possunt verba illa, quibus asserit privationem ordinationis actus esse essentialiter ipsum peccatum: hoc enim verum est de privatione rectitudinis seu or-

Bbb ij

dinationis actus ut est in fieri.

50 Vel melius responderi potest cum Salmanticensibus, D. Thomam ibi non loqui de peccato commissionis, de quo solum agimus in presenti, sed de peccato omissionis, de quo non dubitamus confiteri in privatione. Nam S. Doctor non ait quod privatio rectitudinis & ordinationis actus sit essentialiter ipsum peccatum, sed privatio ipsius actus ordinati & recti, ut constat ex verbis antecedentibus, quæ sic se habent: *Est etiam quoddam bonum, quod est ipse actus ordinatus, quod etiam habet suum modum, speciem, & ordinem: & huius (scilicet prædicti actus) privatio est essentialiter ipsum peccatum.* Privatio autem actus, secundum omnes, peccatum omissionis constituit, non vero commissionis, quod non est privatio actus debiti, sed actus positivus debito ordine privatus.

51 Ad loca tertiæ & quartæ classis dicendum est quod quando sanctus Thomas asserit peccatum in averfione consistere, non loquitur de averfione purè privativa, sed de averfione contraria & positiva, quæ opponuntur virtutibus Theologicis, eo quod hæc peccata directè consistant in tendentia positiva contra Deum, ut rectè Cajetanus & Bannes ibidem observant. Vel loquitur de peccato, non ut per se primò malum morale est, sed ut habet rationem mali simpliciter. Quando verò asserit averfionem, aut privationem & corruptionem boni, habere se formaliter in peccato, conversionem verò ad bonum commutabile materialiter, intelligendum est juxta dicta in ultimo notabili: non enim intendit quod privatio sit ratio primaria & constitutiva peccati, sed quod est ratio ultima & completiva, quæ proinde veluti formalizat conversionem, & alias rationes in eo repertas, propter quod potest dici formalis, ut patet in exemplis quæ ex S. Doctore ibidem retulimus.

52 Sed dices: D. Thomas in ultimo quartæ classis testimonio ex qu. 86 tertiæ partis desumpto, post verba supra adducta, subdit: *Remoto autem formali cujuscumque rei, tollitur species; sicut remoto rationali, tollitur species humana.* Ergo quando ibi asserit averfionem, aut privationem & corruptionem boni, habere se formaliter in peccato, intendit quod illa sit ratio primaria constitutiva peccati, sicut rationalitas naturæ humanæ: non verò quod solum sit ratio ultima & completiva illius.

53 Respondeo distinguendo Consequens: Intendit quod illa averfio seu privatio sit ratio formalis constitutiva peccati, habitualis, concedo: actualis, nego: ibi enim S. Doctor non loquitur de peccato actuali, sed habituali, quod est terminus à quo justificationis, & consistit in privatione gratiæ sanctificantis, quæ est averfio à Deo in facto esse, ut notabili 3. exposuimus. Et quamvis de peccato actuali intelligeretur, posset exponi de eo, non ut malum morale est, sed ut est mortale reduplicativè, quo pacto eandem gratiæ privationem essentialiter includit, ut patebit infra, cum de peccato mortali differemus.

A

S. IV.

Præcipuum Adversariorum fundamentum convellitur.

54 **P**RÆCIPUUM Adversariorum fundamentum supra §. 2. probatione 4. insinuatum est, potestque sic breviter proponi. Si peccatum commissionis in aliquo positivo confisteret, sequeretur peccatum in ratione peccati à Deo propriè causari: Sed hoc repugnat divinæ sanctitati, & damnatur in Tridentino sess. 6. Ergo malitia peccati commissionis non in positivo, sed in privatione adequatè consistit. Sequela Majoris probatur: Omne ens reale & positivum efficienter causatur à Deo; cum ens in quantum ens sit objectum divinæ omnipotentia: Ergo si peccatum commissionis in aliquo ente reali & positivo consistat, causabitur propriè efficienter à Deo, & Deus verè & propriè dici poterit causa peccati.

55 Respondent Curiel & Medina, Deum esse causam omnis entitatis, quæ in peccato commissionis, tam ex parte formalis, quam ex parte materialis reperitur; non esse tamen causam peccati formaliter, quia non causat entitatem illam moraliter, sive ut causam moralem, cum eam non efficiat cum subjectione ad regulas morum, nec illam consultat aut præcipiat.

56 Sed hæc solutio videtur insufficiens: Primò quia falsum est, Deum non causare entitatem peccati ut agens morale: quamvis enim non agat ut subiectus alterius regulæ, operatur tamen conformiter ad dictamen, & regulas suæ infinite sapientia & providentia, & cum subjectione ad illas, seclusis imperfectionibus.

57 Secundo: Dato & non concesso, quod Deus non sit causa moralis entitatis peccati, sequitur quidem ex hoc quod ipse non peccet, non salvatur tamen quod ipse non sit formaliter causa peccati: sicut ex eo quod causet visionem quantum ad omnia quæ habet, non per modum videntis, sed per modum primæ causæ efficientis, sequitur quidem quod per illam non videat, non tamen quod non sit formaliter causa visionis. Item ex eo quod causet nostrum meritum per modum primæ & universalissimæ causæ, non verò per modum causæ meritoria, concluditur quidem ipsum non mereri, non tamen quod non sit causa nostri meriti formaliter. Similiter ergo ex eo quod causet totam entitatem peccati per modum agentis moralem, sequitur quidem ipsum non peccare, non tamen salvatur ipsum non esse causam peccati formaliter. Hac ergo solutione prætermissa,

58 Melius responderetur, negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem, concesso Antecedente, distinguo Consequens: peccatum causabitur à Deo, sub ratione positivæ entitatis, concedo: sub ratione deformitatis, nego. Ex hoc verò non sequitur, Deum absolute dicendum esse causam peccati; quia hæc locutio appellat supra formale peccati, sub expresso deformitatis conceptu, sub quo non est à Deo sed solum sequitur Deum posse dici causam peccati reduplicativè, quatenus ens positivum est. Unde D. Thomas in 2. dist. 37. quest. 2. art. 2. sic ait: *Non potest dici absolute quod peccatum sit à Deo, ut homicidium, aut aliquid huiusmodi, nisi cum hac additione, in quantum est actus,*

inquantum est ens, Quare si quis ita argueret: Peccatum commissionis formaliter sumptum, est aliquid ens reale positivum: Sed Deus est causa cuiuscumque entis positivi: Ergo est causa peccati commissionis formaliter sumpti: concessa Majori, & Minori, neganda esset Consequentia, quia variatur appellatio: nam in minori ly causa appellat supra rationem entitatis & actualitatis; in conclusione vero supra rationem deformitatis & malitiae moralis. Ratio est, quia hic terminus causa appellat supra rationem vel conceptum formalem cui conjungitur, ut patet cum dicimus Petrum esse causam litaturae; nam non est sensus esse causam ligni aut argenti, sed figuram artificiosam, quam hoc nomen statua pro formali importat. Unde cum in Minori hic terminus causa conjungatur entitati, appellat supra rationem formalem entitatis; in conclusione vero, cum jungatur peccato, appellat supra rationem formalem peccati, & supra ipsum conceptum deformitatis.

Hæc solutio & doctrina explicari & illustrari potest exemplo claudicationis, quo utitur Divus Thomas infra quartum 79. art. 2. Si quis enim ita argueret: Anima est causa omnium motuum & actionum vitalium animalis: Sed claudicatio est curvæ est aliquis motus & actio vitalis animalis: Ergo anima est causa claudicationis tibiæ curvæ: argumentum non concluderet, quia variaretur appellatio: nam in Majori ly causa appellat supra rationem vitalitatis & actualitatis, quæ est ab anima ut à principio radicali vitæ; in Consequenti vero supra defectum claudicationis & obliquitatis, qui non in ipsam animam, sed in tibiam curvam reducitur. Idem cum proportionem de peccato dicendum est: nam ut ibidem ait S. Doctor: Peccatum nominat ens & actionem cum quodam defectu: defectus autem ille est ex causa creata, scilicet libro arbitrio, inquantum deficit ab ordine primi agentis, scilicet Dei. Unde defectus iste non reducitur in Deum sicut in causam, sed in liberum arbitrium, sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam sicut in causam, non tamen in virtutem motivam, à qua tamen causatur quicquid est motionis in claudicatione: Secundum hoc Deus est causa actus peccati non; & secundum hoc Deus est causa actus peccati, non est tamen causa peccati, quia non est causa hujus, quod actus sit cum defectu.

Instabis: Deformitas ut talis formaliter secundum nos est aliqua entitas realis & positiva: Sed Deus est causa omnis entitatis realis & positivæ: Ergo est causa prædictæ deformitatis, ut talis est formaliter, seu sub conceptu deformitatis, & non solum sub conceptu entitatis, vel actualitatis.

Respondeo distinguendo Majorem: Est entitas realis positiva, implicite & cum distinctione per rationem à conceptu entitatis, concedo Majorem: explicitè & sine distinctione per rationem à conceptu entitatis, nego Majorem. Similiter distinguendo Minorem: Deus est causa omnis positivæ entitatis, sub reduplicata ratione entitatis, concedo Minorem: sub reduplicata ratione omnis formalitatis implicantis entitatem, nego Minorem, & Consequentiam.

Urgebis: Divina causalitas, utpote ad ens terminata non per nostram considerationem, sed prout à parte rei, non potest terminari ad unam formalitatem, & præscindere ab aliis identificatis cum illa; Ergo si deformitas pec-

cati sit realiter, imò & transcendentaliter identificata cum ejus entitate, divina causalitas terminata ad entitatem, non poterit à deformitate præscindere.

Confirmatur: Magis præcisivus est intellectus humanus, quam causalitas divina: At deformitas peccati taliter sibi identificat ejus entitatem, ut non possit humanus intellectus entitatem intelligere, præscindendo à deformitate: Ergo divina causalitas ad entitatem peccati terminari non poterit, præscindendo ab ejus malitia & deformitate.

Respondeo Antecedens esse falsum, quando formalitas cum entitate identificata, sub explicito & formali conceptu non continetur sub objecto divinæ efficientiæ: nam productio ad intra in divinis terminatur in ratione productionis ad Personalitatem Filij, & tamen à natura divina præscindit, quamvis natura divina sit à parte rei cum filiatione identificata, & in illa formaliter inclusa; quia nempe natura, sub conceptu naturæ, non continetur sub sphaera activitatis productivæ ad intra. Quia ergo explicitus conceptus deformitatis est extra sphaeram causalitatis divinæ, sub qua ea tantum continentur, quæ in Deum ut ultimum finem reduci possunt, hinc fit quod efficientia divina terminata ad entitatem peccati, à deformitate entitatem includente præscindat. Ex quo ad confirmationem patet solutio: idem enim intellectus noster concipiens entitatem peccati, ab ejus deformitate non potest præscindere, quia non solum ejus entitas, sed etiam ipsius deformitas, sub objecto potentia intellectivæ continetur.

§. V.

Alia argumenta solvuntur.

Præter argumentum jam solutum, quod est præcipuum & fundamentale, alia leviora obijci possunt, quæ breviter hic proponemus & diluemus.

Obijcitur ergo primo: Omne ens positivum est bonum, cum bonum & ens convertantur: Sed formale peccati non est bonum, cum sit ipsa malitia & deformitas: Ergo non est ens positivum.

Respondeo distinguendo Majorem: Omne ens positivum est bonum, bonitate transcendentali, concedo: bonitate morali, nego. Similiter distingo Minorem: formale peccati non est bonum, bonitate morali, concedo: bonitate transcendentali, nego. Nam ut docet S. Thomas 3. contra Gentes cap. 9. malum morale non importat aliquid quod sit secundum suam essentiam malum, sed aliquid quod secundum se bonum est, malum autem homini, inquantum privat illum ordine rationis, qui est hominis bonum: sicut calor secundum suam essentiam bonus est, malus tamen aquæ, quam privat frigiditate naturali.

Instabis: Omne ens physicum est bonum bonitate physica: Ergo omne ens morale, quale est peccatum, est bonum bonitate morale, Consequentia patet: tum ex parietate rationis: tum etiam quia bonitas in integritate consistit; sicut autem omne ens physicum est integrum integritate physica, ita & omne ens morale est integrum integritate morali.

Respondeo concessio Antecedente, negando

consequentiam, & parietatem. Ratio discriminis est, quia bonitas physica est passio consecuta ad ens, non autem specialis ratio entis, & sic consequitur omnem entitatem physicam; bonitas autem moralis non est passio entis moralis, sed peculiaris quaedam ratio & species moralitatis; unde non supponit entitatem moralem constitutam, sed illam primò constituit, & ab entitate moraliter mala primò distinguit, ac proinde necessarium non est quod sequatur omnem entitatem moralem. Ex quo patet solutio primæ probationis.

Ad secundam dicendum est, omne ens morale esse quidem integrum integritate entis moralis, quantum ad ea quæ illi physice aut metaphysice debentur, non tamen integritate morali constante ex illis quæ ipsi debentur debito morali orto ex lege; & in hac integritate, non verò in alia, bonitatem moralem consistere: ut patet in actu odij Dei, qui licet constet omnibus quæ physice aut metaphysice ipsi debentur, dicitur tamen malus moraliter, quia deficit ei rectitudo charitatis, quæ debito morali orto ex lege ipsi debetur, modo quo supra explicuimus.

69 Objicitur secundò: Mala & peccata, secundum doctrinam SS. Patrum, non à causa efficiente, sed deficiente procedunt: Atqui solus defectus & carentia à causa deficiente provenit, entitas verò positiva in causam efficientem reducit: Ergo peccatum non in positivo, sed in sola carentia & privatione consistit.

Confirmatur: Voluntas non constituitur in ratione causæ malitiæ moralis peccati per formam positivam, sed per puram negationem: At si malitia moralis peccati in aliquo positivo consisteret, voluntas esset causa illius, non ratione negationis, sed ratione formæ positivæ: Ergo malitia moralis peccati non est aliquid positivum, sed mera privatio. Sequela Minoris patet, quia omne positivum in causam positivum reduci debet. Major autem suadetur primò quia voluntas in ratione causæ malitiæ moralis constituitur per carentiam directionis regulæ rationis & legis ut docet D. Thomas infra qu. 75. art. 1. in corp. ubi ait. *Provenit defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate.* Et in resp. ad 3. dicit quòd *voluntas sine adhibitione regulæ rationis vel legis divinæ, est causa peccati.* Secundò, quia voluntas secundum omnem conceptum positivum est ens à Deo participatum, illique in essendo, & per consequens in operando subordinatum: Sed per formalitatem Deo in operando subordinatam nequit in ratione causæ defectus & malitiæ constitui; aliàs Deo subordinaretur in causando peccatum sub ratione peccati, & consequenter Deus ut prima causa influeret in peccatum pro formali malitiæ: Ergo voluntas nullo positivo, sed pura negatione aut privatione in ratione causæ malitiæ moralis constituitur.

Ad argumentum respondeo, quòd sicut deficere stat dupliciter, vel solum privativè, per carentiam debitæ perfectionis, vel etiam contrariè, per indebitam & contrariam dispositionem; dicitur enim manus defectuosa, vel quia non habet nisi quatuor digitos, exigens quinque; vel quia habet sex, cum petat non habere nisi quinque: ita etiam causa aliqua potest dici deficiens duplici modo; nempe privativè, quando in effectu non producit debitam perfectionem,

A & contrariè, quando producit illam cum dispositione contraria & indebita. Cum ergo SS. Patres docent mala & peccata, non nisi à causa deficiente procedere, hoc debet intelligi de causa deficiente vel privativè, vel contrariè, juxta distributionem accommodatam: malum enim simpliciter, quod in pura privatione consistit, à causa privativè deficiente procedit: malum verò morale, quod non est mera privatio, sed aliquid positivum, naturæ rationali disconveniens & contrarium, à causa positivè seu contrariè deficiente producit; & per consequens ejus productioni aliqua efficientia, & non pura deficiencia correspondet. Unde

B Ad confirmationem nego Antecedens. Ad cuius primam probationem respondeo, quòd sicut potentia peccandi dicitur voluntati competere quatenus est facta ex nihilo, non ita quòd ipsum nihilum sit ratio formalis, per quam defectibilis & potens peccare constituitur, sed ipsa positiva entitas voluntatis, connotans nihilum tanquam terminum à quo; ita negatio directionis regulæ rationis & legis ad defectum positivum repertum in peccato comparatur, non tanquam ratio formalis continendi prædictum defectum (hæc enim est positiva entitas voluntatis, ut connotans dictam negationem) sed ut conditio, & ut aliquid à voluntate deficiente connotatum.

C Ad secundam probationem Major distingueda est: Voluntas secundum omnem conceptum seu formalitatem positivam, quæ positiva est, & dicens ordinem ad existentiam, est ens à Deo participatum, illique in essendo & operando subordinatum, concedo Majorem: secundum conceptum seu formalitatem positivam, ut connotatam prædictam negationem directionis regulæ rationis & legis, nego Majorem. Et datà Minori, distinguo Consequens: Ergo voluntas nullo positivo, quæ positivum est, in ratione causæ malitiæ moralis constituitur, concedo: nullo positivo, ut connotante aliquam privationem, nego.

D Objicies tertio: Peccatum commissionis continetur sub ratione mali simpliciter; unde summum & maximum omnium malorum à SS. Patribus appellatur: sed malum simpliciter est privatio & non ens, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 48. art. 1. Ergo peccatum non est aliquid positivum, sed mera privatio bonitatis & rectitudinis.

E Respondeo in peccato commissionis duo reperiri, nempe rationem formalem, per quam constituitur, & privationem rectitudinis, quæ se habet quasi proprietates consequens ad illam: ratione primi non continetur sub ratione mali simpliciter & absolute, sed tantum sub ratione mali respectivè, & secundum quid; non enim est malum simpliciter, sed huic naturæ, scilicet rationali, cui est disconveniens; sicut calor non est absolute in se malus, sed tantum respectu aquæ, quam naturali frigiditate privat: ratione verò secundi, sub malo simpliciter & absolute continetur; quia privatio, cum sit non ens seu carentia entis, nullam rationem boni implicare & involvere potest.

Objicies ultimò: Per illud constituitur formaliter peccatum, quo positum ponitur, & quo ablato aufertur: Sed posità privatione rectitudinis, peccatum ponitur, & eà ablata tollitur: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Majorem: Quo posito ponitur, & quo ablato aufertur, per locum intrinsecum, & tanquam per rationem à priori; concedo Majorem. Per locum extrinsecum, & à posteriori tantum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Positâ privatione rectitudinis, peccatum ponitur, & eâ ablata aufertur, à priori & per locum intrinsecum, nego: à posteriori & per locum extrinsecum, concedo. Solutio patet ex supra dictis: ex eo enim quod actus peccaminosus dicat tendentiam ad objectum regulis, morum dissonum, per quam formaliter in ratione peccati & mali moralis constituitur, sequitur quod careat rectitudine sibi debita; scilicet tendentia ad objectum regulis morum consonum; & ita privatio hujus posterioris tendentia est quasi proprietas consequens ad illam priorem; & ab illa inseparabilis: unde cum positâ proprietate ab essentia inseparabili, arguitivè & à posteriori, per locum extrinsecum, ponatur ipsa essentia, & eâ ablata tollatur, positâ privatione rectitudinis, ponitur peccatum, & eâ ablata, aufertur; non à priori, & per locum intrinsecum, sed à posteriori, & per locum extrinsecum: eo proportionali modo quo positâ obscuritate assensus, ponitur actus fidei; & eâ ablata, aufertur; non quod per ipsam obscuritatem constituitur, sed quia illud quod constituit actum fidei, formaliter in quantum hujusmodi, connotat obscuritatem, sive habet constitutivè actum fidei; prout obscuritatem connotat.

ARTICVLVS II.

An possit dari omisio culpabilis in individuo, absque omni actu physico voluntatis, qui sit causa vel occasio illius?

§. I.

Quibusdam premissis conclusio negativa statuitur, & auctoritate D. Thomae saluitur.

77 Certum est primò, non posse dari omissionem culpabilem, absque actu aliquo positivo intellectus: quia omisio non potest esse culpabilis, nisi sit voluntaria, nec voluntaria, sine cognitione: cum voluntarium definitur id quod est à principio intrinseco, cum cognitione. Illa tamen cognitio non semper est causa omittendi, sed multoties ab omissione revocatur, & quantum est de se ad operationem omissioni oppositam inclinat; ut quando intellectus voluntati dicitur conveniens esse hic & nunc sacrum audire; actus enim iste, quantum est de se, ad præcepti observantiam inducit, & consequenter omittendi causa non est.

78 Deinde exploratum est apud omnes, ad omissionem culpabilem non requiri actum directè ad illam terminatum; v.g. ut quis culpabiliter missam non audiat eo tempore quo incipit præceptum, non est necessarium, ut per actum expressum velit missam non audire, sed sufficit ut velit aliquid cum auditione sacri impossibile, v.g. studium ludum, aut venationem; tunc enim omisio missæ indirectè & in sua causa censetur voluntaria, quod sufficit ut sit culpabilis & peccaminosa.

79 Tertio omnes fatentur, regulariter loquendo, non dari omissionem culpabilem absque

A actu aliquo voluntatis, directè vel indirectè ad illam terminato; experientia enim docet, quod quando aliquis omittit actum qui est in præcepto, hoc facit vel quia fugit laborem illius actus, & illum vult non agere, aut quia vult aliquid cum eo impossibile.

Denique ut ad punctum difficultatis veniamus, jam fere omnes concedunt, actum positivum voluntatis non esse de essentia & ratione formali & specifica omissionis culpabilis: nam peccatum omissionis in hoc à peccato commissionis distinguitur, quod commissio actum positivum essentialiter includit, & in illo consistit; scilicet autem omisio, quæ essentialiter consistit in carentia actus præcepti, seu in privatione illius, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 79. artic. 3. Nihilominus quia plura requiruntur ad existentiam & singularitatem rei, quam ad ejus quidditatem & essentiam (ut patet in homine qui licet ex sua essentia & ratione specifica solum exigat animalitatem & rationalitatem; ut tamen à parte rei existat, quantitatem; figuram ubi, & plura alia accidentia requirit) querimus utrum ad omissionem culpabilem in individuo consideratam, & prout hic & nunc exercetur, necessariò, necessitate non solum morali, sed etiam physica, requiratur aliquis actus voluntatis, directè vel indirectè ad illam terminatus, qui sit causa vel occasio illius; vel an in aliquo casu possit dari omisio culpabilis, absque omni actu? Pro resolutione.

Dico, non posse dari omissionem culpabilem sine actu præcedente, aut concomitante, qui sit causa vel occasio omittendi Ita communiter docent nostri Thomistæ; paucis exceptis, contra Durandum, Suarem; Valentiam; & alios Recentiores.

Probatur primò ex D. Thoma hic qu. 71. art. 5. ubi relatis duabus opinionibus, quæ circa præsentem difficultatem suo tempore circumferantur; aliâ negante posse dari peccatum omissionis sine actu, aliâ id adferente, fert de utraque hoc judicium: *Vtraque opinio secundum aliquid veritatem habet. Si enim intelligatur in peccato omissionis illud solum quod per se pertinet ad rationem peccati, sic quandoque omisio peccatum est cum actu interiori, ut cum aliquis vult non ire ad Ecclesiam: quandoque vero absque omni actu. Si vero in peccato omissionis intelligatur etiam causa vel occasio omittendi, sic necesse est in peccato omissionis aliquem actum esse, &c.* Quibus verbis S. Doctor eligit & approbat opinionem requirentem actum ad peccatum omissionis, si hæc exigentia intelligatur solum per modum causæ vel occasionis omittendi, quamvis rejiciat illam; si intelligatur de exigentia actus qui sit per se, & tanquam de essentia. Econtra vero extremam opinionem, negantem necessitatem prædicti actus, solum approbat quoad actum qui sit per se; & tanquam de essentia; quoad actum vero qui se habeat per modum causæ vel occasionis omittendi, eam rejicit & impugnat. Eodem modo distinguit inter prædictas opiniones qu. 2. de malo art. 1. dicens: *Potest esse aliquod peccatum, ad quod non requiritur aliquis actus, qui sit de essentia peccati: & in hoc veritatem non habet secunda opinio. Si autem consideretur id quod requiritur ad peccatum, ut causa peccati, sic oportet quod ad quodlibet peccatum, etiam omis-*